
ԱՐՎԵՍՏԱԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆ ԵՎ ՃԱՐՏԱՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆ

ԿՈՄԻՏԱՍԻ ԹԱՆԳԱՐԱՆ-ԻՆՍՏԻՏՈՒՏԻ ԻՆՏԵՐԻԵՐԻ ԴԻԶԱՅՆԸ

ԱՆԻ ԱՃԱՌՅԱՆ

Հոգվածում ներկայացված է Կոմիտասի թանգարան-ինստիտուտի ինտերիերի դիզայնի վերլուծությունը: Այստեղ ցուցակագրված են թանգարանի թեմատիկ ցուցադրությունները՝ ըստ դրանց հատակագծային բաժանումների: Հանգամանորեն ներկայացված են թանգարանի ինտերիերի դիզայնի ցուցադրության, գունային, լուսավորության, կահավորման, հատակագծային լուծումները: Թանգարանի արդիականության վերաբերյալ ամբողջական տպավորություն ստանալու համար ներկայացված են նաև նմանօրինակ միջազգային թանգարանների զուգահեռները:

Բանալի բառեր – Կոմիտասի թանգարան-ինստիտուտ, հուշային թանգարաններ, թանգարանային գոտևորում, ինտերակտիվ ցուցադրություն:

Կոմիտասի թանգարանը եզակի է իր բնույթով Հայաստանի թանգարանների շարքում: Նախ և առաջ նշենք, որ Կոմիտասի անունն անգնահատելի է յուրաքանչյուր հայի համար: Նրա ներդրումը համաշխարհային երաժշտության ուսումնասիրության մեջ չափազանց մեծ է: Կոմիտասի մասին խոսելիս ակամա յուրաքանչյուրի մեջ առաջանում է սրբության, զրկանքի ու ցեղասպանության ահասարսուռ վերհուշի արթնացումը, որն անմիջականորեն արտահայտված է հենց նրա անունը կրող թանգարան-ինստիտուտում: Այստեղ ներկայացված են Կոմիտասի կյանքն ու գործունեությունը՝ հանրահռչակելով նրա բազմակողմանի երաժշտական ժառանգությունը: Թանգարանի նպատակն է կոմիտասագիտության զարգացումը, Կոմիտասի ստեղծագործական ժառանգության հետազոտումը և տարածումը¹:

¹ Կոմիտասի թանգարան-ինստիտուտի պաշտոնական կայք -<http://komitasmuseum.am/museum/%D5%B4%D5%B7%D5%BF%D5%A1%D5%AF%D5%A1%D5%B6-%D6%81%D5%B8%D6%82%D6%81%D5%A1%D5%A4%D6%80%D5%B8%D6%82%D5%A9%D5%B5%D5%B8%D6%82%D5%B6/> (հասանելի է 14.01.2017):

Կոմիտասի թանգարան-ինստիտուտն իր դռներն է բացել այցելուների առաջ 2015 թ. հունվարի 29-ին: Այն կառուցվել է 2014-2015 թթ. համանուն զբոսայգում գտնվող՝ ճարտարապետ Կորյուն Հակոբյանի կողմից նախագծված նախկին մշակույթի պալատի հիման վրա: Թանգարանի ներկայիս նախագծի հեղինակն ու ճարտարապետն Արթուր Մեսչյանն է, ինտերիերի դիզայնը պատկանում է Ալբերտո Տորսելլոյին, իսկ ցուցադրության համադրումը կազմակերպված է Վարդան Կարապետյանի կողմից:

Կոմիտասի թանգարան-ինստիտուտի գաղափարական մտահղացումը կոչված է ներկայացնելու և մատուցելու Կոմիտասի կյանքին ու գործունեությանը նվիրված ամենատարբեր նմուշները՝ միաժամանակ ընկղմելով սրբազան միջավայրի մեջ, արտահայտելու Վարդապետի հոգևոր մաքրությունն ու հավատքի ներուժը, որը վեհության և վերասլացության գաղափարն է ոգեկոչում: Վարդապետի կյանքն ու գործունեությունը, երաժշտական ժառանգությունն ամփոփված են թանգարանի ութ սրահների մշտական ցուցադրության մեջ: Ընդ որում 8 սրահների ինտերիերը մշակված է որպես մեկ ամբողջություն: Ստորև սկզբում ցուցակագրությամբ ներկայացված է թանգարանի ենթասրահների ցուցադրության բովանդակային հաջորդականությունը: Հաջորդաբար կմեկնաբանվեն միասնական ինտերիերի ստեղծագործական սկզբունքները.

- Առաջին սրահի ցուցադրության թեման է Կոմիտասի կենսագրական ժամանակագրությունը:
- Երկրորդ սրահում ներկայացված են Կոմիտասը և իր ժամանակակիցները:
- Երրորդ սրահում ոգեկոչվում է Կոմիտասի միտքը՝ ներկայացնելով նրա աշխատությունները, անձնական օգտագործման իրերը, վկայականները:
- Չորրորդ սրահի ցուցադրության թեման է Կոմիտասի բանահավաքչական գործունեությունը, սրահում ներկայացված են Գևորգյան ճեմարանում ուսանելու տարիների նրա նոտագրության դրվագները:
- Հինգերորդ սրահում Կոմիտասը ներկայացված է որպես կոմպոզիտոր. այստեղ նրա ստեղծագործությունները՝ հեղինակային մեղեդիներն են:
- Վեցերորդ սրահի ցուցադրության թեման Կոմիտասը և հոգևոր երաժշտությունն են. այստեղ ներկայացված է հայ եկեղեցական երա-

ժըշտությունը, որը Վարդապետի ամբողջ գործունեության էական մասն է կազմում:

- Յոթերորդ սրահում ներկայացված են Կոմիտասի ելույթները, որպես հայ երգի քարոզչի գործունեություն՝ համերգներն ու դասախոսությունները, որոնցով հանդես է եկել Փարիզում, Լոզանում, Ալեքսանդրիայում, Թիֆլիսում, Կոստանդնուպոլսում և այլուր:
- Ութերորդ սրահի ցուցադրության թեման է «Կոմիտասից հետո»․ այստեղ շարժանկարի ժապավենի նման անցնում է Կոմիտասի կյանքը:

Վերոհիշյալ ցուցակազրությունը վկայում է թանգարանի միջավայրի ծրագրային կազմակերպման մասին, որի արդյունքում ընդհանուր մակերեսի գոտևորումն իրականացված է՝ ոգեկոչելու դրա հիմնական ստեղծագործական մտահղացումը: Այսպիսով, կարելի է ասել, որ Կոմիտասի թանգարան-ինստիտուտը եզակի է իր բնույթով: Այստեղ ընդարձակ ցուցասրահներում լավագույնս են ամփոփված Վարդապետի կյանքին առնչվող նյութական ժառանգության նմուշները, որոնք արտացոլում են հոգեբանական տառապանքն ու հավատքի լույսը:

Կոմիտասի թանգարան-ինստիտուտի մասին խոսելիս վստահաբար կարելի է ասել, որ միջազգային զուգահեռներ անցկացնելիս բավականին դժվար է գտնել նմանօրինակ թանգարան: Գաղափարական առումով Կոմիտաս վարդապետը եզակի կերպար է համաշխարհային երաժշտության ասպարեզում, բացի այդ ցեղասպանության անդրադարձը նրա կյանքին, միաժամանակ հոգևորի լուսապսակը գլխին առաջնորդվող սրբազան վեհությունը կրող այս թանգարանը չի կարող գտնել իր միջազգային օրինակը: Սակայն կարելի է դիտարկել մի քանի մեծ ճանաչում ունեցող այնպիսի թանգարաններ, որոնք նվիրված են հայտնի երաժիշտներից մի քանիսին: Այսպիսի թանգարաններից են Ֆերենց Լիստի հուշ-թանգարանը Հունգարիայում, Ֆ. Շոպենի թանգարանը Վարշավայում, Մոցարտի թանգարանը Ավստրիայում և այլն: Հատկանշական է, որ վերոհիշյալ թանգարանների մեծ մասը հուշային են, և ինտերիերի դիզայնն ամբողջությամբ պահպանում է նրանց ժամանակի շունչը: Ժամանակակից դիզայներական լուծումներով և ինտերակտիվ սարքավորումներով է հագեցած Ֆ. Շոպենի թանգարանը Վարշավայում: Այստեղ այցելուներին են մատուցվում ոչ միայն երաժշտի կյանքին և գործունեությանը վերաբերող նմուշներ, այլև տան ինտերիերի դրվագներ և ինտերակտիվ շփման հնարավորություն, որով այցելուն ինքն է կողմնորոշվում և ընտրում, թե

որոշակի որ գործն է ուզում լսել կամ ուսումնասիրել: Ինտերիերի գունապնակում գերիշխում են ծանր տոները, որոնց հակադրվում են հուշային ինտերիերների ամբողջական լուսավոր կտորները²: Այսպիսով, կարելի է ասել, որ Կոմիտասի թանգարանի ինտերիերի դիզայնը համաշխարհային նմանօրինակ թանգարանների շարքում չի զիջում իր նախագծային լուծումներով և կազմակերպված է համապատասխան իր բովանդակության:

Ցունկցինալ գոյությունը (տե՛ս նկար 1-2): Թանգարանն ունի երկու մուտք, դրանցից առաջինը բացվում է ճակատից՝ որպես գլխավոր, և տանում է դեպի դահլիճ, իսկ երկրորդը բարձրանում է երկար ձգվող վերելքով, որից փոքր երկփեղկ փայտե փորագրությամբ դուռ է բացվում դեպի թանգարանի ցուցասրահներ: Վերոհիշյալ երկարաձիգ, նեղ, վերասլաց ուղին ասես հիշեցնում է Դեր-Չորի ճանապարհը, որով ժողովրդին միայն հավատքն ու հույսն էին առաջնորդում: Ընդհանուր հարթակից 5 աստիճանները բարձրանում են դեպի կամարապատ կենտրոնական մուտքը, որի երկփեղկ փայտյա դուռը տանում է դեպի նախասրահ: Տվյալ նախասրահից մուտք է բացվում դեպի դահլիճ, անվտանգության սրահ, սանհանգույց: Երկրորդ մուտքից ներս՝ նախամուտքում, զետեղված է հանդերձարանի և հուշանվերների վաճառքի գոտին, որին հաջորդում են ցուցասրահները: Դրանց ընդհանուր հատակագծային լուծումները ծավալվում են՝ ուղղորդելու մարդկային հոսքը ժամանակաբովանդակային հաջորդականությամբ: Ցուցասրահների պատերը մեծ մասամբ գոտևորվում են ընդհանուր գալարվող սպիտակ գիպսաստվարաթղթե շերտերով՝ դրանով իսկ թելադրելով մարդկային հոսքի ուղին: Թանգարանի նախագծում հետաքրքրական են նեղ ուղղորդող միջանցքները, որոնք ևս, ինչպես դեպի մուտք տանող երկարաձիգ թեքահարթակը, հիշեցնում են Դեր-Չորի անվերջանալի ուղին: Հատկանշական են նաև վերոհիշյալ ուղիներին ընդառաջ պատերի մեծածավալ զրվածքները, որոնք Կոմիտասի բանաստեղծություններից տողեր են, որոնք անզուգական ամբողջացնում են ինտերիերի հորինվածքը: Ցուցասրահների միջև անցումները բավականին սահուն և փափուկ են կազմակերպված, որի բացատրությունը մեկ բովանդակային ուղղորդվածությունն է: Սակայն գունային լուծումների, ցուցափեղկերի դասավորության, լուսավորության շնորհիվ այն ծանծրալի և միապաղաղ չի դիտվում: Ընդհանուր վեհության զգացողությունը ստեղծվում է բաց, ընդար-

² Շոպենի թանգարանի պաշտոնական կայք - <http://chopin.museum/en/about/us> (հասանելի է 14.01.2017):

ծակ սրահների միջոցով և բարձր առաստաղների առկայությամբ:

Ինտերիերի դիզայնի տեսանկյունից Կոմիտասի թանգարանում յուրաքանչյուր տարր նախագծված է ընդհանուր միջավայրին համապատասխան, ուստի կարելի է ասել, որ գաղափարաբովանդակային ամբողջությունը լավագույնս է ներկայացված այստեղ:

Տեսողական հաղորդակցություն: Կոմիտասի թանգարանում տեսողական հաղորդակցությունն արտահայտվում է ինչպես պատերին՝ որպես ուղղորդիչ տարրեր, այնպես էլ ցուցափեղկերի վրա և դրանց ներսում՝ որպես մակագրություններ և ծանոթագրություններ: Դրանք ոճային առումով ընդհանրական են և շատ պարզ, մատչելի և հասանելի՝ ընկալման համար: Հիմնականում առանձին սպիտակ, դեպի դիտողի տեսողական հորիզոնն ուղղված թեք մակերեսի վրա, սև պարզ տառերով գրվածքներն ամենամատչելի ձևով փոխանցում են ցուցանմուշների վերաբերյալ տեղեկատվությունը:

Ինտերիերի կոմպոզիցիոն սկզբունքները: Թանգարանի ընդհանուր միջավայրն ունի կենտրոնական հորինվածք, որը ծավալվում է բաց բակի շուրջ: Այն գտնվում է թանգարանի կենտրոնում և բոլոր կողմերից ունի դիտման հնարավորություն: Այսպիսի հորինվածքը պայմանավորված է խորհրդանշական չինարի ծառի առկայությամբ, որն ասես, դրսում գտնվելով հանդերձ, ինտերիերի անբաժանելի մասն է կազմում: Ցուցասրահում ցուցափեղկերի և պատերին ագուցված նկարների դասավորությունը նախատեսված է հաջորդական դիտման համար՝ ստեղծելով յուրօրինակ հաջորդական ռիթմ: Ռիթմիկ ուղղորդումը կազմակերպվում է նաև պատերի գալարվող պտույտներով, ինչպես նաև միջանկյալ արհեստական պատերի ընդհատումներով: Թանգարանային միջավայրում կոմպոզիցիոն գազաթնակետը վերասլաց զանգակատունն է, որն ասես եզրափակում է ցուցադրությունը:

Ինտերիերի գունային և տեքստուրալ համադրումները (տե՛ս նկար 3): Ցուցասրահի ընդհանուր գունային գամման սպիտակի, մոխրագույնի, դարչնագույնի, երբեմն նաև խոր կապույտի համադրումն է, բայց դրան լրացնելու են գալիս կառույցի տրավերտինե, մարմարե և ապակու մեծ մակերեսները: Հետաքրքիր համադրություն են ստեղծում փայլատ և փայլուն մակերեսները, որոնք լուսավորության համապատասխան շեշտադրմամբ է՛լ ավելի են սրում մթնոլորտը: Հատակը մուգ մոխրագույն գորգ է, որը պատերի հետ հատման մասում գոտևորվում է փայլուն մարմարե եզրերով: Կարևորվում են նաև ընդհանուր մուգ մոխրագույն հատակին տեղադրված սպիտակ ցուցափեղկերը, որոնք սևեռում են ուշադրությունը դեպի դրանց վրա տեղադրված ցուցա-

նմուշները: Դրանք թեև գունային առումով ընդհանրական են, բայց ցուցանմուշներից կախված ունեն տարաբնույթ մակերես և ծածկ: Նույն մտահղացումն է հետապնդում նաև դարչնագույն պատերի վրա ոլորվող սպիտակ գիպասատվարաթղթե մակերեսների առկայությունը, որոնց վրա կախված են նկարներ, տպագրված նյութեր, ինտերակտիվ էկրաններ: Տարաբնույթ նյութերի համադրումը ստեղծում է տեքստուրալ յուրօրինակ կոմպոզիցիա, որով շեշտվում է թանգարանի գոտևորումը:

Լուսավորությունը (տե՛ս նկար 4): Թանգարանի որոշ հատվածներում առկա են լուսամուտների մեծ մակերեսներ, որոնք երբեմն նույնիսկ ամբողջական պատերի են վերածվում: Ցուցադրության հիմնական սրահներում լուսավորությունն արհեստական է: Այն իրականացվում է կարկասային ուղղորդված և ընդհանրական լուսավորմամբ: Դա հնարավորություն է տալիս ընդհանուր մեղմ մթնոլորտում շեշտելու ցուցանմուշների կարևորությունը: Այստեղ նաև հետաքրքրական է արհեստական առաստաղի խորշերով արտահայտված խաչաթև լուսավորությունը, որն իր բովանդակային հաջորդականությունն է ստանում պատերին ագուցված կրկին խաչաթև դեկորատիվ լուսատուներով: Դաիլիճում՝ անմիջապես բեմի հետնամասում ևս առկա է ապակյա պատ, որը տեսարան է բացում դեպի ներքին բակ, որտեղից էլ երևում է չինարի ծառը:

Եզրակացություն: Դիտարկելով համաշխարհային փորձը և ինտերիերի դիզայնի առանձնահատկությունները՝ կարելի է հանգել եզրակացության, որ Կոմիտասի թանգարան-ինստիտուտը եզակի է իր նշանակությամբ և գաղափարախոսությամբ: Կառուցվելով 2015 թ.՝ այն արդիական է և համապատասխանում է ժամանակակից թանգարանների բոլոր պահանջներին: Ֆունկցիոնալ նպատակահարմարության առումով թանգարանի ինտերիերի դիզայնը կազմակերպված է հատուկ հատակագծային լուծումներով նախագծված առանձին շինության ներքո, հենց որպես թանգարան, որը չափազանց կարևոր երևույթ է ինտերիերի դիզայնի կազմակերպման մեջ:

ДИЗАЙН ИНТЕРЬЕРА МУЗЕЯ-ИНСТИТУТА КОМИТАСА

АНИ АЧАРЯН

В статье анализируются основные черты дизайна интерьера Музея-института Комитаса. В систематическом порядке представлены тематические экспозиции музея по планам. Детально показаны также освещение, цветовые

соотношения, обстановка, экспозиционное планирование интерьера. Чтобы создать полное представление о дизайне интерьера Музея-института Комитаса в наши дни, для сравнения приводятся примеры зарубежных однотипных музеев.

Ключевые слова – Музей-институт Комитаса, мемориальные музеи, зонирование интерьеров музеев, интерактивные экспозиции.

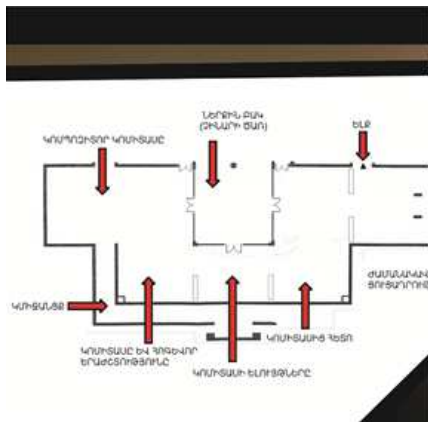
INTERIOR DESIGN OF THE KOMITAS MUSEUM-INSTITUTE

ANI ACHARYAN

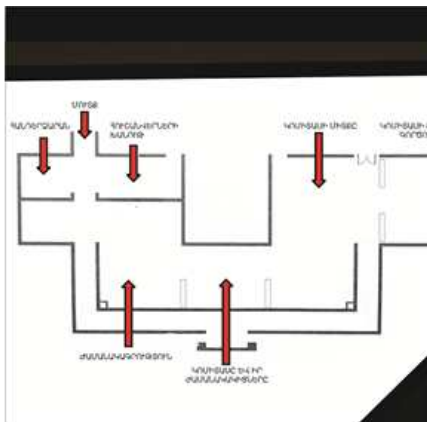
The article analyzes the main features of the interior design of the Komitas Museum-Institute. In classified order presented are themed expositions of the Museum by layouts. The lightning, color, furnishing and expository planning of the interior are discussed in details. To give a full impression of the interior design of the Komitas Museum-Institute in our times, examples of identical museums abroad are shown for comparison.

Key words – Komitas museum – institute, memorial museums, museum interior design zones, interactive exhibitions.

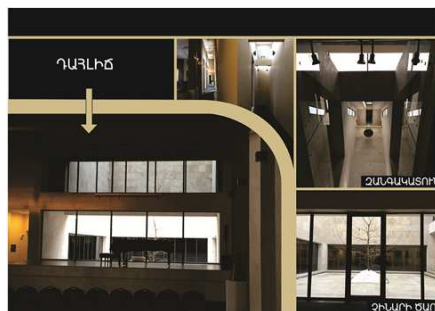
ԿՈՄԻՏԱՍԻ ԹԱՆԳԱՐԱՆ-ԻՆՍՏԻՏՈՒՏ

Նկար 1

Նկար 2

Նկար 3

Նկար 4